

Κατανάλωση και περιβάλλον: το πρόβλημα των υλικών συσκευασίας

Κυριάκος Τσιμιλλής

Ανάμεσα στους διάφορους παράγοντες που ρυπαίνουν το περιβάλλον τα κάθε λογής σκουπίδια δεν είναι, σίγουρα, τα πιο επικίνδυνα, μ' όλο που κάποια ώρα φτάνουν να δημιουργήσουν εκρηκτική κατάσταση. Σαν άτομα είμαστε πολύ ευαίσθητοι στην θέα τους, τελικά όμως κάνουμε πολύ λίγα για να εμποδίσουμε το κακό• κι οι εκδρομικοί μας χώροι... κάτι ξέρουν σχετικά. Ακόμα και η εμφάνιση των οικιακών μας σκουπιδιών είναι ενδεικτική του ότι το μόνο που μας νοιάζει είναι να απαλλαγούμε απ' αυτά...

Περισσότερο από το 40% των αστικών (στερεών) απορριμμάτων αποτελούν τα χρησιμοποιημένα υλικά συσκευασίας. Γυαλί και μέταλλο, χαρτί και χαρτόνι, πλαστικά κάθε μεγέθους και σχήματος οδηγούνται τελικά στους σκουπιδότοπους. Στο γεγονός αυτό οφείλεται τούτο το σημείωμα, που αποτελεί μια προσπάθεια καταγραφής του προβλήματος και των αιτιών του.

Είναι πια διαπίστωση όλο και μεγαλύτερου μέρους της κοινής γνώμης πως οι διάφοροι παράγοντες που επιβαρύνουν το περιβάλλον έχουν οδηγήσει το οικολογικό πρόβλημα σε ύψιστο σημείο όξυνσης. Κι η αθροιστική τους δράση βάζει, ήδη από τώρα, απαισιόδοξες προοπτικές για τις γενιές του αύριο!

Πού οφείλεται πρακτικά αυτή η κατάσταση;

Τα διάφορα οικολογικά προβλήματα σχετίζονται με εκδηλώσεις του άνθρωπου που ξεκινούν από απλές και βασικές λειτουργίες του, διαδικασίες εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων μιας περιοχής και τεχνολογικές εφαρμογές για την παραγωγή αγαθών, τη χρησιμοποίηση διαφόρων τύπων τροχοφόρων και άλλων μεταφορικών μέσων, την αισθητική επιβάρυνση του περιβάλλοντος με τα τσιμεντένια κουτιά της οικοδομής και της τουριστικής βιομηχανίας μέχρι, πιο πρόσφατα, τη χρησιμοποίηση της πυρηνικής ενέργειας για «ειρηνικούς» σκοπούς, χωρίς να ξεχνάμε τον τρομακτικό κίνδυνο από τον εξοπλιστικό ανταγωνισμό στον τομέα των πυρηνικών όπλων και τις παρατηρούμενες κιάλας επιπτώσεις από τις πυρηνικές δοκιμές...

Κι αν για όλα τούτα μπορούμε στο ατομικό επίπεδο να διώξουμε κάθε(;) ευθύνη και να την φορτώσουμε στους υπόλοιπους, στο «ανώνυμο» πλήθος ή ακόμα να εφησυχάζουμε λόγω του αναπόφευκτού(;) που τα χαρακτηρίζει, η επιβάρυνση του περιβάλλοντος από τις κάθε λογής συσκευασίες περιέχει άμεσα και την δικιά μας συμμετοχή. Φαινόμενο βασικά της τελευταίας 25ετίας που εντείνεται με τον καταναλωτισμό μας, παρουσιάζει μια ενδιαφέρουσα ιδιαιτερότητα: Είναι περισσότερο (αλλά όχι μόνο) αισθητικό πρόβλημα και υπάρχει μια ελπιδοφόρα προοπτική για την απάμβλυνση του: Μερικές λύσεις του παρουσιάζουν οικονομικό ενδιαφέρον.

Δυο λόγια για τη συσκευασία

Στην εποχή μας η συσκευασία αποτελεί ένα παράγοντα που έχει καθοριστικά διαφοροποιήσει τις συνθήκες της αγοράς σε σχέση με την διάθεση των αγαθών.

Μια μεγάλη ποικιλία υλικών συσκευασίας (σε σύσταση και μορφή) έχουν προστεθεί στα παραδοσιακά υλικά και με τη βοήθεια κατάλληλων τεχνικών συσκευασίας, που στο μεταξύ έχουν αναπτυχθεί, έχουν συμβάλει ώστε μια πληθώρα προϊόντων να προσφέρονται στην αγορά συσκευασμένα. Και στην κάθε περίπτωση η συσκευασία υπηρετεί, ή αναμένεται να υπηρετεί, τις συγκεκριμένες ανάγκες

- Ασφάλειας του προϊόντος (δηλαδή διατήρηση της καλής του ποιότητας)
- Καταλληλότητας για την συγκεκριμένη χρήση

- Οικονομίας
- Ευκολίες στους χειρισμούς και
- Εμφάνισης.

Αυτή η αλλαγή δεν έγινε από μόνη της ούτε και ταχεία ήταν. Δεν θα αναλυθεί εδώ όλο το φάσμα των παραγόντων που συντέλεσαν, αναφέρεται μόνο μια παράλληλη αλλαγή στους χώρους πώλησης των αγαθών: Το μπακάλικο και το εμπορικό της γειτονιάς δώσανε τη θέση τους στη σύγχρονη υπεραγορά (στο σούπερμαρκετ που λέμε) και ταυτόχρονα παύει ουσιαστικά, όπως και σε άλλες μας εκδηλώσεις, η ανθρώπινη επαφή στη διαδικασία της συναλλαγής. Δεν υπάρχει πια η σχέση πωλητή-καταναλωτή, που στη γενιά των γονιών μας αποτελούσε μια καθημερινή κοινωνική σχέση. Ο πωλητής δεν λύνει τώρα τις απορίες μας για την σύσταση, την ποιότητα και την καταλληλότητα του προϊόντος και περιορίζεται να απαντά σε «ποιο ράφι θα βρούμε το προϊόν X». Τον παλιό του ρόλο έρχεται η ίδια η συσκευασία να διαδραματίσει • μέσα από ένα νομικό πλαίσιο η ετικέτα επιβάλλεται να περιέχει πληροφορίες (και μάλιστα πολύ περισσότερες)

- για το περιεχόμενο, την ποσότητα και τα συστατικά του
- τις οδηγίες χρήσης
- την ημερομηνία λήξης πώλησης/κατανάλωσης κ.ά.

Ακόμα και η ίδια η συσκευασία αναλαμβάνει και τη διαφήμιση και την προβολή του προϊόντος μια και, ανάλογα με την περίπτωση, είναι αρκετά φροντισμένη, πολλές φορές με ποικιλία χρωμάτων και εντυπωσιακή εκτύπωση, ώστε τελικά το προϊόν να είναι ελκυστικό.

Συσκευασία και περιβάλλον

Και μετά την κατανάλωση του περιεχομένου; Ε, τότε οι συσκευασίες ακολουθούν το δρόμο για τους σκουπιδότοπους και τις χωματερές! Και μαζί με τα υπόλοιπα σκουπίδια υφίστανται κάποια φυσική ή άλλη επεξεργασία. Οι βασικές αναφέρονται παρακάτω: *

- Υγειονομική ταφή: Μετά από τεμαχισμό γίνεται απόθεση των απορριμμάτων σε, θεωρητικά, κατάλληλα επιλεγμένους χώρους, όπου έχει γίνει εκσκαφή και μετά από κάποιο χρόνο επικαλύπτονται με χώμα.
- Λιπασματοποίηση: Αρχικά γίνεται ανάμιξη των σκουπιδιών με λάσπη από μονάδα επεξεργασίας λυμάτων και ακολουθεί ειδική θερμική επεξεργασία σε κατάλληλα συστήματα.
- Καύση: Απλή; Διαδικασία απαλλαγής από σκουπίδια που μπορούν να καούν σε σχετικά χαμηλές θερμοκρασίες.

Οι πιο πάνω μέθοδοι δεν είναι χωρίς, η κάθε μια τη δική της, επίδραση στο περιβάλλον, τόσο στην ατμόσφαιρα και το έδαφος, όσο και στο υπέδαφος και τα υπόγεια νερά. Να μην ξεχνάμε βέβαια και τα «τυχαία» ή «χωρίς προγραμματισμό» σκορπισμένα σκουπίδια μικρών και μεγάλων κοινοτήτων που καταστρέφουν μόνιμα απόμερες (πολλές φορές όμορφες) τοποθεσίες - συνήθως την πληρώνουν πλαγίες βουνών, χαράδρες και ρέματα.

Κάτι πρέπει να γίνει! - Η ανακύκλωση είναι μια λύση

Υπάρχει εναλλακτική λύση;

Φαίνεται πως ναι, και η διαμόρφωση της οφείλεται σε οικονομικούς παρά σε περιβαλλοντικούς παράγοντες. Η επαναχρησιμοποίηση (ή ανακύκλωση) στην πιο απλή της μορφή σημαίνει αυτό που δείχνει η ίδια η λέξη. Και θυμίζει τα γυάλινα μπουκάλια του γαλατά που πηγαινοέρχονται αρκετές φορές, όπως άλλωστε κι όλα σχεδόν τα γυάλινα δοχεία (αναψυκτικών, αλκοολούχων ποτών κλπ) που

κάνουν το ίδιο σε μια διαδικασία με βασικό μειονέκτημα το κόστος συλλογής, επιστροφής και καθαρισμού. Αν η ιδέα αυτή περιοριζόταν σε τούτο τον τρόπο επαναχρησιμοποίησης θα ήταν εφαρμόσιμη μόνο στο γυαλί και τελικά θα έφθινε μια και τα τελευταία χρόνια υπήρξε μια τάση εκτοπισμού του υλικού αυτού από πολλές εφαρμογές. (Η τάση αυτή ήταν σχετική και πάλι με οικονομικούς συντελεστές μια και πέρα από το σημαντικό πλεονέκτημα της χημικής αδράνειας του το γυαλί είναι πολύ πιο βαρύ από άλλα υλικά, π.χ. τα πλαστικά ή αργότερα τα σύνθετα υλικά από χαρτί και πλαστικό και αυτό επιδρά στο συνολικό κόστος μεταφοράς).

Η ιδέα όμως της επαναχρησιμοποίησης με διεύρυνση του όρου ώστε να σημαίνει «αξιοποίηση υλικών σαν πηγής ενέργειας είτε νέων πρώτων υλών με χημικό ή άλλο τρόπο» - για τούτο σε πολλές περιπτώσεις είναι πιο ρεαλιστικός ο όρος ανακύκλωση - έχει σήμερα μια πλατιά εφαρμογή σε πολλά υλικά. Αυτό είναι αποτέλεσμα του έντονου προβληματισμού απ' τη συνεχή μείωση των αποθεμάτων πρώτων υλών και την επιβάρυνση του περιβάλλοντος από τις (μιας χρήσης) συσκευασίες. Έτσι έχουμε μια αντίθετη προς την προηγούμενη τάση για επιστροφή στο γυαλί και μεγαλύτερη χρήση αλουμινίου, το οποίο εύκολα ανακυκλώνεται, μέσα στα πλαίσια προγραμμάτων που ενθαρρύνονται διεθνώς (σχετική είναι και μια πρόσφατη κατευθυντήρια οδηγία της Ε.Ο.Κ.) για χρήση ανακυκλούμενων υλικών συσκευασίας. Παράλληλα κατασκευάζονται πλαστικά που ανακυκλώνονται πολύ εύκολα (και με ψηλή απόδοση) που άρχισαν μάλιστα να κατακτούν την αγορά. Ήδη με στοιχεία του 1980 έχουμε στην Μεγάλη Βρετανία την παρακάτω εικόνα:

Υλικό	Ολική κατανάλωση (σε χιλιάδες τόνους)	Ποσοστό (%) επαναχρησιμοποιούμενου υλικού
Σιδηρούχα Μέταλλα	156000	59
Χαρτί	7093	29
Μη Σιδηρούχα Μέταλλα	3554	13
Γυαλί	1996	3
Πλαστικά	1960	3

Το πρώτο βασικό στάδιο στη διαδικασία της ανακύκλωσης είναι ο διαχωρισμός των σκουπιδιών κατά είδος: χώρια το γυαλί από τα μέταλλα, το χαρτί από τα πλαστικά. Και τούτο γιατί διαφορετική είναι η επεξεργασία που θα ακολουθηθεί από εκεί και πέρα για το καθένα απ' αυτά. Για μερικά υλικά (πλαστικά, μέταλλα) χρειάζεται και ο παραπέρα διαχωρισμός (πολυαιθυλένιο, PVC, κλπ. και αλουμίνιο, χάλυβας, κλπ. αντίστοιχα).

Το στάδιο του διαχωρισμού των υλικών είναι ιδιαίτερα σημαντικό και σ' αυτό μπορεί να συμβάλει ο καθένας. Για τούτο, όπου οργανωμένοι φορείς π.χ. Τοπική Αυτοδιοίκηση, περιβαλλοντικοί σύλλογοι κλπ. έχουν προωθήσει την εφαρμογή της ιδέας, υιοθέτησαν προγράμματα διαλογής στην «πηγή», στο σημείο δηλαδή που πρωτοεμφανίζονται - μέσα στο σπίτι. Στην συνέχεια κάθε είδος υλικού μαζεύεται σε επίπεδο γειτονιάς κ.ο.κ.

Και στην Κύπρο

Στην δικιά μας ατάραχη, ξέγνοιαστη και πάντα καταναλωτική κοινωνία, το πρόβλημα της απόρριψης των σκουπιδιών είναι αρκετά οξύ - μικρογραφία του αντίστοιχου προβλήματος των πολυπληθέστερων κοινωνιών αλλά κανείς δεν μιλά γι' αυτό. Θα 'ταν πολύ ενδιαφέρουσα μια μελέτη για τις πιθανότητες και δυνατότητες επαναχρησιμοποίησης κάποιων υλικών και της μεγαλύτερης χρήσης όσων ευνοούν μια τέτοια διαδικασία.

Δεν είναι βέβαια πολύ «ελκυστική» η ιδέα να αντιγράψουμε στο θέμα αυτό τους ξένους, πολύ περισσότερο που κάτι τέτοιο προϋποθέτει και την ατομική συμμετοχή, μα σίγουρα θα άξιζε τον κόπο!

Χρειάζεται Αγγλική Μετάφραση, Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση, Εντός των Τειχών (Τεύχος 23), Δεκαετία 1980-1989, 1987, Λευκωσία, Λευκωσία (νότια), Οικολογία

From:
<https://movementsarchive.org/> - Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:
https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:magazines:entostonteixon:no_23:consumption

Last update: **2025/07/15 13:46**

